

Woordenlijst oorzaken en oorzakelijke verbanden*

Soorten oorzaken

Historici onderscheiden verschillende soorten oorzaken. Oorzaken kunnen worden ingedeeld naar *tijd*, mate van *directheid* of *intentionaliteit*, het *domein* waartoe de oorzaak behoort, de *rol* die de oorzaak speelt, of het *belang* van de oorzaak.

Aanleiding / trigger	Korte termijn (oorzaken / gevolgen)
Katalysator	Lange termijn (oorzaken / gevolgen)
Achtergrondoorzaak	Directe (oorzaken / gevolgen)
Sociaal	Indirecte (oorzaken / gevolgen)
Cultureel-mentaal (waaronder godsdienstig)	Bedoelde gevolgen
Economisch	Onbedoelde gevolgen
Politiek-bestuurlijk	Belang (op grond van bijvoorbeeld schaal, intensiteit, duur)

Een goede verklaring moet dus duidelijk maken wat de verbanden tussen verschillende oorzaken zijn en welke rol oorzaken spelen. Ook moet in een verklaring de chronologie duidelijk zijn. Historici gebruiken daarvoor veel verschillende woorden (*dus niet alleen: en toen... en toen... en toen... En ook niet alleen: en daardoor..., dit veroorzaakte..., de oorzaak was dat...*).

Lineaire verbindingswoorden

In de onderbouw zouden leerlingen moeten leren om verbanden op lineaire wijze adequaat te verwoorden. Woorden die hier een rol bij kunnen spelen zijn (niet uitputtend):

Door	Omdat	Zorgen voor
Doordat	Daarom	Leiden tot
Waarvoor	Hierdoor	Resulteren in
Zodat	Gevolg	Veroorzaken

Genueanceerde "verbindingswoorden"

In de bovenbouw zouden leerlingen meer genuanceerde of analytische taal moeten leren gebruiken. Woorden die hierbij een rol kunnen spelen zijn (niet uitputtend):

Versterken	Motief	Afschrikken
Versnellen	Motiveren	Ontwikkelen
Vergroten	Stimuleren	Dwingen
Verkleinen	Uitbarsten	Verergeren
Bijdragen aan	Geremd door	Reden
Voeden	De wortel van	Onderliggend
Voorkomen	Op de achtergrond	Beïnvloeden

Woorden die multicausaliteit uitdrukken

Wanneer leerlingen verschillende oorzaken (factoren) onderscheiden is het belangrijk dat ze deze in hun verklaring kunnen ordenen en onderscheiden. Woorden die hierbij een rol kunnen spelen zijn (niet uitputtend):

Daarnaast	Echter	Ondanks
Verder	Een andere	Ten tweede ...

Woorden die te maken hebben met tijd

Uiteraard blijft chronologie ook belangrijk. Woorden die hierbij een rol kunnen spelen zijn (niet uitputtend):

Begin	Daarna	Voordat
-------	--------	---------

*Deze woordenlijst hoort bij het project: *De Feiten voorbij. Causaal redeneren van havo-leerlingen als basis voor lessen op maat*. Het project is gefinancierd door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) (Kortlopend Praktijkonderzoek, projectnummer 405-16-508. Zie <http://www.expertisecentrum-geschiedenis.nl/de-feiten-voorbij/>)